

na Švedskem. Raziskava položaja slovenskih priseljencev na Švedskem je kvalitativnega značaja, kar je gotovo pravilna metodološka odločitev avtorice, ki je želela ugotoviti predvsem strukturo sistema vrednot in mehanizme njihovega spreminjanja. Odločitev za švedski primer je še posebej zanimiva zato, ker je Švedska edina država v Evropi, ki je politiko multikulturalizma uvedla že v sedemdesetih letih in predstavlja konec devetdesetih pravi mali laboratorij za raziskovanje učinkov konkretnih političnih in zakonodajnih odločitev.

Marina Lukšič-Hacin s pomočjo poglobljenih intervjujev, opazovanj in s pregledom sekundarnih virov ni izoblikovala samo dokaj celovite podobe življenja in razmišljanja slovenskih priseljencev na Švedskem, temveč je analizirala tudi enega od možnih konkretnih odgovorov na omenjeni teoretski paradoks multikulturalizma. Ugotovila je, da je v švedskem primeru multikulturalizem sicer zaščita manjšinskih kultur, vendar ima zaščita posameznega pripadnika manjšinske kulture prednost. Švedska politika multikulturalizma primarno ščiti individualne človekove pravice in v konfliktu med njimi in kolektivnimi, kulturno pogojenimi pravicami stoji na strani posameznika. To je najbolj očitno na področjih, kot so odnos do dela, razmerja med spoloma in odnos staršev do otrok. Ko je razlika med švedsko demokratično kulturo in priseljsko drugačno kulturo največja, je tudi tolerantnost švedskega multikulturalizma najšibkejša.

Povedano drugače, paradoks multikulturalizma in kulturnega relativizma se razreši ob meji tolerance. Mejo tolerance pa vedno postavi tisti, ki s tolerantnostjo resno misli in jo hoče zaščititi pred izničenjem netolerantnih. Kar je gotovo še eno dragoceno sporočilo avtorice knjige o multikulturalizmu, o katerem bi morala družba vaških straž in plitvih razprav o družbenih problemih koeksistence kulturno različnih ljudi, resno razmisliti.

Mirjam Milharčič-Hladnik

J o ž e R a n t, ur., **Zbornik dela v zvestobi in ljubezni: Zedinjena Slovenija 1948–1998**. Zedinjena Slovenija, Buenos Aires 1998, 809 str.

Slovenska povojna politična emigracija (SPE) je nemudoma po prihodu v begunska taborišča v Avstriji in Italiji organizirala versko, kulturno in družabno življenje, ustvarila interni izobraževalni sistem ter skrbela za informacijsko dejavnost, s katero je, poleg cerkvenega in šolskega podsistema, utrjevala ideološko

enotnost te skupnosti. Med leti 1947 in 1949 ter nato še v sredini 50. let je v Argentino prišlo okoli 6.000 pripadnikov SPE – predvsem pripadnikov različnih protikomunističnih vojaških formacij in drugih nasprotnikov komunistične revolucije in političnega sistema ter njihovih družin. 25. januarja 1948 so takrat še ne tako številni slovenski begunci v Buenos Airesu ustanovili Društvo Slovencev (DS), katerega prvi predsednik je bil Miloš Stare. Društvo, ki se je pozneje preimenovalo v Zedinjeno Slovenijo, je od takrat predstavljalo (in predstavlja še danes) osrednjo, krovno organizacijo povojne slovenske politične emigracije v Argentini. Ta naziv je sicer formalne narave, v skladu z natančno organizacijsko strukturo SPE, pa tudi sicer je ta organizacija ena najmočnejših slovenskih izseljenskih ustanov v svetu, ne glede na njihov izvor, čas ali način delovanja. Od začetka dalje skrbi za organiziranost in usklajenost delovanja skupnosti na kulturnem, političnem, izobraževalnem in vseh drugih področjih, pri čemer je njeno delovanje na verskem področju tesno usklajeno s slovenskimi cerkvenimi strukturami v Argentini.

Ob 50. obletnici svoje ustanovitve je ta ustanova izdala *Zbornik dela v zvestobi in ljubezni: Zedinjena Slovenija 1948 – 1998*. Delo je neprecenljive vrednosti, saj na 809 straneh velikega formata v strnjeni pisavi povzema polstoletno delo te organizacije in s tem posredno celotne slovenske povojne izseljenske skupnosti v Buenos Airesu in drugih argentinskih mestih. Avtor je na ta način zaokrožil bogato izdajateljsko dejavnost SPE s koreninami v begunskih taboriščih. Prebrskal je ogromno arhivskega gradiva, zapisnike sej odborov, vse številke tednika *Svobodna Slovenija* in s tem tako članom izseljenske skupnosti kot zunanjim obiskovalcem in raziskovalcem omogočil temeljit vpogled v njeno preteklost, življenje in razvoj. Res je, kot skromno ugotavlja avtor, da »to delo ne zajema vse zgodovine slovenske politične emigracije ali tretjega slovenskega vseljenskega toka v Argentini. Življenje in delovanje te skupnosti v različnih ustanovah je bilo in je še prepestro, da bi ga bilo mogoče zaobseči v delovanju ene samo ustanove« (str. 6) – ali v eni sami, čeprav zajetni knjigi – lahko dodamo. Pa vendar je Zedinjena Slovenija središčna organizacija, možgan in srce tega slovenskega narodnega telesa v Argentini in njeno delovanje je (bilo) vzrok in posledica delovanja celotne skupnosti – tudi po ustanovitvi številnih krajevnih domov, ki so živeli svoje, razmeroma neodvisno življenje.

Avtor je ob izjemno veliki količini podatkov skušal ustvariti karseda sistematičen in pregleden zapis, kar mu je v precejšnji meri tudi uspelo. Zbornik je sestavljen iz štirih glavnih delov: 1. Zgodovina in zgodbe, 2. Storitve in dosežki, 3. Podoba ZS v imenikih, seznamih in številkah ter 4. Priloge.

Prvo poglavje uvodoma preleti glavne tokove slovenskega priseljevanja

v Argentino in preide na podrobnejše opisovanje začetkov povojnega priseljevanja. Veliko pozornost namenja navidezno nepomembnim podrobnostim, težavam, ki so spremljale začetnike te organizirane skupnosti; prav prek teh detajlov pa bralcu da priložnost, da se vživi v počutje priseljencev, predvsem organizatorjev novega življenja. Nadaljuje s povzemanjem dogodkov ob ustanavljanju Društva Slovencev in razvojem organizacije in dela v SPE, pri čemer so mu v veliko oporo predvsem zapiski sej različnih odborov ter pisanje časnika *Svobodna Slovenija*. Zanimivo je, da kljub osebni vključenosti v skupnost glavni urednik ohranja visoko stopnjo objektivnosti. Predvsem glede delovanja skupnosti je – kljub nemalokrat zapisanim pohvalam – dokaj dosleden pri prikazovanju nesočasij, težav, razhajanj, ki so se pojavljala v njej, celo podpoglavje namenja opoziciji znotraj DS, opisuje kritične trenutke pri nastanku SKA (Slovenske kulturne akcije) itd. (Gotovo je bilo nasprotovanj, zapletov, težav še veliko več, a to naj bo predmet drugih razprav, ki morda ne sodijo ravno v jubilejni zbornik...)

Za tiste, ki jim je povojna zgodovina že nekoliko oddaljena, »neotipljiva«, so še posebej zanimivi opisi dogodkov v približno zadnjih desetih letih, ko se v zapisih začnejo pojavljati politične (in druge) osebnosti, povezane s slovenskim osamosvajanjem, politično pluralizacijo in aktualnim političnim in kulturnim življenjem v domovini. Drugo poglavje zelo podrobno opisuje spominske proslave ob obletnicah povojnih pobojev, slovenske dneve in druge kulturne prireditve. Omenjeni so vsi avtorji, nastopajoči, pa tudi priprave na posamezno prireditev, vzdušje med občinstvom ipd., kar bralca prepriča o nadpovprečni kulturni izobrazenosti, usposobljenosti in prizadevnosti pri izdelovanju scenografij, koreografij, režiranju, izvajanju prireditev. Skozi besedila oziroma odlomke recitacij, scenskih prizorov itd. zunanji opazovalec začuti, se pouči o smeri, globini in moči ideološkega naboja – brez tega bi ta skupnost danes ne bila to in takšna, kot je, ne v smislu ohranitve etnične in še manj politične identitete.

Dobrodošel je pregled delovanja posameznih krajevnih domov, kreditne zadruge Sloga, Zveze slovenskih mater in žena in še posebej šolstva – temu je SPE posvečala izjemno pozornost, zato so tudi zapiski razmeroma detajlni, kar je omogočilo oblikovanje informativnih razpredelnic in grafikonov o gibanju števila dijakinj in dijakov, navedbo imen učiteljev skozi vsa leta organiziranega (in neorganiziranega) šolstva in podobno. Knjiga v drugem in tretjem delu vsebuje krajše zapise o delovanju drugih slovenskoargentinskih organizacij ter o odnosu do slovenskih vladnih in nevladnih ustanov, ki se ukvarjajo z izseljenstvom, izrazito dokumentarno vrednost pa imajo številni pregledi – sezname pred-

sednikov, odbornikov, članov, prireditev, denarnih obračunov itd., ter v Prilogi zbrane kopije različnih dokumentov, predvsem uradnih izjav, dopisov in pravilnikov.

Urednik zbornika nikoli ni spadal med redne politične ali drugačne aktiviste Zedinjene Slovenije in tudi po drugih platih ga laže štejem za izjemo kot pa za »prototipskega« člana slovenske politične emigracije v Argentini; hkrati pa se zavedamo njegove izobraženosti, razgledanosti in samodejne vpetosti v življenje te izseljenske skupnosti oziroma vsakdanjih ali vsaj občasnih stikov z akterji, ki se pojavljajo v knjigi. Taka pozicija povečuje možnost, da so njegovi sprotni kratki komentarji, ki spremljajo posamezne dokumentirane navedbe (predvsem o dogodkih in odnosih znotraj skupnosti), poznavalski in, upajmo, karseda nepristranski. Če se zavedamo, da delo ni strogo znanstvene narave, ampak skuša prodreti do razumevanja vsakogar, so tovrstne subjektivne opazke lahko tudi dobrodošle in dajejo obsežni publikaciji življenje, »dušo«, in že zaradi avtorjeve osebne note predstavljajo novo, svojevrstno informacijo.

Knjiga je bogato opremljena s fotografijami in tiskana na kakovostnem papirju, kar priča o tem, da so se urednik, sodelavci, pobudniki in pokrovitelji zavedali pomena publikacije. Ugotovimo namreč lahko, da gre za trenutno najpomembnejše, osrednje pregledno delo o slovenski povojni politični emigraciji v Argentini oziroma predvsem o njeni krovni organizaciji Zedinjena Slovenija.

Zvone Žigon

Božidar Fink, Na tujem v domovini. Mohorjeva družba, Celovec, Ljubljana, Dunaj 1999, 174 str.

Po *Zborniku dela v zvestobi in ljubezni: Zedinjena Slovenija 1948–1998* predstavlja knjiga Božidarja Finka *Na tujem v domovini* eno tistih publikacij, ki slovenski javnosti približujejo temeljne miselne tokove slovenske politične emigracije v Argentini skozi njeno petdesetletno zgodovino. Delo seveda ni edino te vrste, nasprotno, predvsem v knjižnih izdajah Slovenske kulturne akcije (Buenos Aires) jih je izšla že cela vrsta, pa vendar prinaša koristno in za mnoge novo pisanje; s tem mislim najbolj na slovensko strokovno in širšo javnost, ki je s problematiko (političnega) izseljenstva slabo ali površno seznanjena. Gre za prerez razmišljanj človeka, ki je s to izseljensko skupnostjo skoraj dobesedno »zrasel«, saj je bil v njej dejavno vključen zadnjih petdeset let.